

HÜSEYİN BAHRİ ALPTEKİN
"BEN BİR STÜDYO SANATÇISI
DEĞİLİM"
YORUMLAMA REHBERİ

İÇİNDEKİLER

3

SALT HAKKINDA

4

"BEN BİR STÜDYO SANATÇISI DEĞİLİM"

5

EĞİTİMCİLERE

6

AÇILIŞ TARTIŞMASI: BEN BİR STÜDYO SANATÇISI DEĞİLİM

8

BİRİNCİ ÜNİTE: MİSAFİRPERVERLİK/HUSUMET

10

KÜLTÜREL MOZAIK

11

İKİNCİ ÜNİTE: SANATÇI KOLEKTİFLERİ

13

MİSYONUNUZ NEDİR?

15

ARAŞTIR VE TARTIŞ: KİTSCH NEDİR?

16

KAPANIŞ TARTIŞMASI: BİR SEYYAH OLARAK SANATÇI

18

EK KAYNAKLAR

SALT HAKKINDA

SALT görsel ve maddi kültürde kritik konuları değerlendirir, deneysel düşünceye ve araştırmaya yönelik yenilikçi programlar geliştirir. Öğrenmeye ve tartışmaya açık bir ortam sağlamayı amaçlar. SALT, ziyaretçilerini ilgi duymaya, eleştirmeye ve iletişim kurmaya teşvik eder.

SALT Araştırma değişik bilgi alanlarını harmanlar. Farklı disiplinlerin kesişim noktaları ve aralarındaki boşluklardan yeni düşüncelerin oluşmasına önem verir. Kurumun araştırma projeleri, doğrusal tarih yazımlarının, malzemeye tabi okumaların ve geleneksel öğrenim dallarının ötesine uzanır. SALT, bir araya getirdiği güncel sanat, mimari, tasarım, şehircilik, sosyal ve ekonomik tarihlere odaklanan kapsamlı bilgi ve belge kaynaklarını yeni araştırma imkânlarıyla kamuya açıyor. Sergilerle yeniden yorumlanacak olan araştırma arşivleri program mekânlarında da tartışılacak.

SALT etkinlikleri, aralarında 15 dakikalık bir yürüyüş mesafesi olan iki tarihi binada ve saltonline üzerinden yürütülüyor. İstiklal Caddesi üzerindeki SALT Beyoğlu, sergi ve etkinlik mekânlarından oluşuyor. SALT Galata ise 19. yüzyılda Alexandre Vallauray'nin tasarladığı eski Osmanlı Bankası binasıdır. SALT Galata, bünyesindeki kamuya açık bilgi ve belge kaynaklarına, atölye, sergi, konferans alanlarına ve Osmanlı Bankası Müzesi'ne ev sahipliği yapıyor. Her iki binanın yeniden işlevlendirme projesi Mimarlar Tasarım/Han Tümertekin tarafından tasarlandı. SALT'ın yeni ve deneysel yaşam ve çalışma alanlarını destekleyen anlayışı doğrultusunda, binaların iç mekânlarında altı ayrı tasarım ve mimari ofisi ile çalışıldı.

HÜSEYİN BAHRİ ALPTEKİN "BEN BİR STÜDYO SANATÇISI DEĞİLİM"

SALT'ın açılış projelerinden biri, 2007 yılının sonunda kaybettiğimiz, sanatçı kimliğinin yanısıra, düşünür, öğretim üyesi, yazar ve küratör olarak da kültürel üretime katkıda bulunan Hüseyin Bahri Alptekin sergisidir. 1990'ların başından itibaren sanat üretimine yoğunlaşan Alptekin, eserlerinde küreselleşmenin etkileri, göç ve sürgün, kültürlerarası imge dolaşımı gibi temaları inceledi. İşbirliği ve müellifsiz üretim ile ilgilenen Alptekin, Michael Morris ile yaptığı erken dönem işbirliklerinden başlayarak kariyeri boyunca Grup Grip-in, Sea Elephant Travel Agency [Deniz Fili Seyahat Acentası] ve Bunker Research Group [Korugan Araştırma Grubu] gibi bir çok grup kurdu. Fotoğraf enstelasyonları, kolajlar, videolar, nesnelere — kasası plastik futbol toplarıyla dolu bir kamyon gibi — işlerinde birçok farklı malzeme ve yöntemler kullanarak, birbirine referans veren çok katmanlı bir görsel dil yarattı. SALT Beyoğlu'ndaki sergi, ziyaretçilere sanatçının üzerinde durduğu temaları ve kullandığı farklı yöntemleri deneyimleyebilecekleri bir seçki sunuyor.

Alptekin'in kariyerinin başında yaptığı erken dönem kolajlarından en karmaşık "heterotopya" enstelasyonlarına, dilin anlamlarıyla oynayan neon yazılarından, 2007 Venedik Bienali Türkiye Pavyonu'nda gösterdiği duygusal videolara kadar bir çok dönemin ve eserin ele alındığı bu sergi ile renkli olduğu kadar derinlikli bir sanatsal düşünce biçimi görünür kılınıyor. "Ben bir stüdyo sanatçısı değilim", sanatçının Türkiye'de ve uluslararası platformda düzenlenen en kapsamlı sergisi olma niteliğini taşıyor.

Bu sergide Hüseyin Bahri Alptekin'in eserlerinin yanısıra Alptekin'in hayatında rol oynamış beş sanatçının da özellikle bu sergiye müdahale olarak ürettikleri, Alptekin'in hayatı, işleri, araştırdığı ve üzerinde düşündüğü temalar etrafında şekil bulan yeni eserler de yer alacak. Alptekin'e bu sergide Can Altay, Gülsün Karamustafa, Gabriel Lester, Camila Rocha ve Nedko Solakov eşlik edecekler.

Hüseyin Bahri Alptekin, *Winter Depression* [Kış Depresyonu], 1998

EĞİTİMCİLERE

BU MALZEME NASIL KULANILMALI

SALT Yorumlama Rehberi sizler ve öğrencileriniz için, “*Ben bir stüdyo sanatçısı değilim*” sergisindeki temaları açıklayan bir kaynakça olarak hazırlandı. Bu paketteki kavramların birer hüküm olarak değil, öğrencileri söz konusu sergi ve sergide işlenen temalarla ilgili olarak eleştirel düşünce, tartışma ve araştırmaya sevk edebilecek bir diyalog ortamı olarak değerlendirileceğinizi umuyoruz.

Yorumlama Rehberi’nin içeriği:

- *Açılış Tartışması: Ben bir stüdyo sanatçısı değilim*
- *Birinci Ünite: Misafirperverlik/Husumet*
- *İkinci Ünite: Sanatçı Kolektifleri*
- *Araştır ve Tartış: Kitsch nedir?*
- *Kapanış Tartışması: Bir Seyyah Olarak Sanatçı*
- *Ek Kaynaklar*

Hüseyin Bahri Alptekin, *I'm dreaming about Bombay* [Bombay’ı düşünüyorum] 2006

Yukarıdaki her birim, derslerde multi-medya imkanları ile terminoloji oluşturma ve tartışma fırsatı sunan etkinlikler içermektedir. Bunları, öğrencilerinizin ihtiyaçlarına en iyi cevap verecek şekilde düzenleyerek geliştirmenizi ve kendi müfredatınıza uyarlamanızı öneririz.

AÇILIŞ TARTIŞMASI: BEN BİR STÜDYO SANATÇISI DEĞİLİM

Hüseyin Bahri Alptekin, aşağıdaki satırları 1996'da kürator Rosa Martinez'e yazdı. Belirli bir şiirsellik içeren mesajları, sanatçının sanata bakış açısını, amaçlarını ve çalışma üslubunu gayet dokunaklı bir dille tanımlamaktadır. Öğrencilerinizin, "*Ben bir stüdyo sanatçısı değilim*" sergisindeki temalara aşinalık geliştirebilmeleri için her şeyden önce sanatçıdan küratöre iletilen bu mesajlardan hareketle bir tartışma ortamı yaratmanızı öneririz. (Aşağıdaki sayfaya bakınız.) Bu satırlar, bir sanatçı olarak Alptekin'e dair neler söylemektedir?

Tartışmadan sonra, öğrencilerinize, Alptekin'in otobiyografik üslubundan aldıkları ilhamla kendi şiirlerini yaratma imkanı tanıyın.

1. Öğrencilerinizden, yazacakları şiirin başlığının, ben değilim... diye biten bir cümle olmasını isteyin.

2. Öğrencilerinizden her satırı ben ile başlayan cümlelerle kendilerini beş dakika içinde ve tek bir sayfada tanıtmalarını isteyin. Bu cümleler uzun veya kısa olabileceği gibi, öğrencinin fiziksel özelliklerini (Örn. Ben kahverengi gözlüyüm.) veya Alptekin'in yaptığı gibi, kişisel veya özel ilgi alanlarını, deneyimlerini ve amaçlarını tanımlayan cümleler de olabilir.

3. Verilen süre dolunca, öğrencilerin her birinin yazdığı cümlelerin arasından seçeceği 10 cümleyle bir şiir yazmasını isteyin.

4. Arzu eden öğrencileri, yazdıkları şiiri bir monolog olarak sınıfla paylaşmaya davet edin; istemeyenlerin şiirlerini toplayıp diğer öğrenciler arasında rastgele dağıtarak her şiirin bir başkası tarafından yüksek sesle okunmasını sağlayın.

Hüseyin Bahri Alptekin - Michael Morris, *Heterotopia*, 1992

*Ben bir stüdyo sanatçısı değilim.
Mekâna özel çalışmalardan hoşlanırım.
Kendimi hep sürgündeymiş gibi hissederim.
Ben bir göçebe, kentli bir şamanım.
Suça içgüdüsel yatkınlığımı ıslah etmek için sanat yaparım.
Sanata inanırım. Sanatçılardan nefret ederim.
Ben, güzel olanla adi ve kaba olanı ve bunların arasındaki ilişkiyi incelerim.
Kitsch olanı ciddi olana, ciddi olanı kitsch'e dönüştürmeye çalışırım.
İhmal edilmiş zerafetten, spontane zevksizlikten ve titiz estetikten hoşlanırım.
Ben kendimden geçmiş bir hedonistim.
Anlatacak hikâyelerim vardır, konuşmayı severim.
Yaratırken çok acı çeker, iş bitince kendimi bomboş hissederim.
Bitmiş işten ziyade, üretim sürecini severim.
Asıl iş, önceki işin izini, olayın sonrasını taşır
Ben basit, sıradan malzemelerle sanat yapmayı severim. Kömür, sabun, şeker
gibi.
Eserlerimin çoğu fotoğraflanamaz; bir portfolyonun işlerindeki ruhu
ve gerilimi temsil edememesi bundandır
Uluslararası ortamlarda çalışmaya meraklıyım.
Farklı kültürlerden, farklı meslek sahibi insanlar ve sanatçılarla işbirliği
yapmayı severim.
Sürekli depresyodayım. Son işlerime “Depresyondaki Sanatçı”, “Yaz
Depresyonundaki
Sanatçı” adını vermem ve bir caz parçasına “İlkbahar Depresyonu” adını
atfetmiş olmam
bundandır. Başka şeylerin yanı sıra, bir acid-jazz grubunun menajerliğini
yaptım.
5. İstanbul Bienali için, “Depresyondaki Menejer” adlı bir proje yapmak
istiyorum.
Depresyonun hayatı algılamanın ve kavramanın bir başka yolu olduğuna
inaniyorum. Depresyon yoluyla yeni bilinç hallerine ulaşabiliriz ve sadece sanat
bunu deşifre edip neşe dolu bir algılamaya
dönüştürebilir.*

BİRİNCİ ÜNİTE: MİSAFİRPERVERLİK/HUSUMET

GİRİŞ

Husumet ve konukseverlik kavramları arasındaki ilişki Hüseyin Bahri Alptekin'in çalışmalarında önemli rol oynar ve güçlü bir biçimde hissedilir. Bir defasında bunu, "Yer değişikliği, husumet ve misafirperverlik arasındaki elle tutulmaz gerçekliği ortaya çıkarır; konuk, ziyaretçi, dışarıklı veya yabancı kavramları değişir" şeklinde açıklamıştır. Alptekin, bir coğrafyadan diğerine yapılan hareketin toplumun "öteki" anlayışında kolektif değişikliklere yol açtığı görüşündedir. Ona göre, "öteki"nin ülkesine veya evine kabul, siyasi sınır aşılır aşılmaz hızla değişerek, "konuk" olarak algılanmaktan çıkıp "yabancı" olmaya evrilir.

Alptekin, 2004'de gerçekleştirdiği, *H-Fact: Hospitality/Hostility* [H-faktörü: Misafirperverlik/Husumet], adlı kavramsal projesinde, İspanya'nın Bask bölgesindeki Trintxerpe mahallesine bir dizi otel tabelası astı. Tabelaların her birinde Bağdat Oteli veya Bombay Oteli gibi farklı şehir adları vardı ve böylece kültürel turizmin gelişimini ima edip bu konuda diyalogu teşvik etmeyi amaçlıyordu. Proje, enstalasyonu izleyen birkaç gün içinde tahrip edilmiş, tabelaların çoğu delik deşik oluncaya kadar taşlanmıştı. Tahrip edilen otel tabelalarının neyi sembolize ettiği, Alptekin ve çalışma arkadaşları için açtı: Bir toplumun yabancılara tepkisi, sıklıkla tahripkar olabilecek kadar husumet içerebilir.

Kültürel Mozaikler'de, öğrencileriniz, küreselleşmeyi inceleyecek ve küreselleşmenin kendi çevreleri üzerindeki etkilerinin analizini yaparak "öteki" nin sosyal anlamda oluşumunu irdelenecekler. Yine öğrencileriniz, ithal veya uluslararası etki altındaki gıda, medya vb. ürünleri temsil eden nesnelere toplayıp bunlarla serbest ticaret, göç ve küresel pazar gibi güncel kavramları irdelleyen ve eleştiren üç boyutlu kolajlar yapacaklar.

Hüseyin Bahri Alptekin, *H-Fact: Hospitality/Hostility* [H-Faktörü: Misafirperverlik/Husumet], 2004

HEDEFLER

- *Küreselleşme, serbest ticaret ve bunların kitle ve ürün hareketleri üzerindeki etkisine dair belirli bir fikir sahibi olmak*
- *“Konuk” a karşın “öteki”ne dair toplumsal algıyı tartışmak ve eleştirmek.*
- *Bir fikri yaratıcı bir biçimde karşıdakine iletebilmek için gündelik nesnelere kullanmak.*

TERMINOLOJİ

Buluntu Obje — tesadüfen bulunan veya elden çıkarılmış estetik değeri olan sıradan bir nesne
Çok kültürlülük — farklı kültürlere veya farklı kültürlerin varlığına veya farklı kültürlere uyum sağlamaya dair

Göç — bir ülkeye girip yerleşmek; bir ülkeye, o ülkenin vatandaşı olmaksızın girip kalıcı olarak yerleşmek.

Kavramsal Sanat — sanatçının, bir nesne yaratmaktan ziyade, belirli bir kavramı iletmeyi amaçladığı sanat biçimi.

Kolaj — çeşitli malzemeyi (örn. kağıt, kumaş, tahta) bir yüzey üzerine yapıştırarak yapılan sanatsal kompozisyon

Küreselleşme — koşullarını, özellikle serbest sermaye hareketlerinin, ucuz yabancı işgücü pazarının ve serbest ticaretin belirlediği ve artarak büyüyerek entegre olan küresel ekonomik gelişme

Serbest Ticaret — ithalatın ve ihracatın genelde devletin müdahalesi olmadan yürütülmesini öngören ekonomi politikası.

Hüseyin Bahri Alptekin, *H-Fact: Hospitality/Hostility* [H-Faktörü: Misafirperverlik/Husumet], 2004

KÜLTÜREL MOZAIK

MALZEME

buluntu objeler, yapıştırıcı, kalın karton, dijital veya varsa fotoğraf makinası olarak kullanılabilen cep telefonu

1. Bu oturuma, bulunduğunuz ülkeye ithal edilen veya taklitleri üretilecek ya da yerel üretimle işbirliği yapacak kadar popüler olan gıda, giysi, medya vb. ürünler hakkında konuşup tartışarak başlayın. Bu tartışmada, giyimde uluslararası markalar, medyada yabancı diziler ya da küresel çapta hizmet veren restoranlar örnek olarak kullanılabilir.

2. Öğrencileriniz tartışırken adı geçen ürünleri tahtaya yazın.

3. Şimdi, öğrencilerinize küreselleşmeye dair ne bildiklerini sorun ve şu terimler hakkında araştırma yapmalarını teşvik edin: Küreselleşme, serbest ticaret, çok kültürlülük, göç. Tartıştıkları ürünlerin küresel pazarın büyümesiyle ve insanların giderek artan sayılarda hareket halinde olmaları ya da yer değiştirmeleriyle nasıl bir ilgisi var?

4. Ev ödevi olarak, öğrencilerinizden ithal veya uluslararası markaların ürünlerini temsil eden buluntu nesnelere toplamalarını isteyin. Bu nesnelere kendi evlerinden veya bakkaldan temin edebilir ya da basılı ve online reklamlar olarak biraraya getirebilirler; bunlar, öğrencileriniz tarafından derste üç boyutlu kolaj yapmak üzere değerlendirilecektir.

5. Sınıfta yapılacak bu kolaj için, öğrencilerinize kalın karton temin edin.

6. Dijital kamera veya fotoğraf çekebilen cep telefonu varsa, öğrencilerinizden yaptıkları kolajların resmini çekmelerini isteyin. Bu fotoğrafları internet ortamına aktarıp bir online albüm ile öğrencilerinizin küreselleşme ve çok kültürlülük hakkındaki konuşmalarını yansıtan bir tartışma ortamı oluşturun. multiculturalism.

TARTIŞMA

— *Sınıf arkadaşlarınızın kolajlarını da gördüğünüze göre, sizce küreselleşmenin ülkenize etkisi beklentiniz itibarıyla ne ölçüde çok yönlü? Bu katkılar sizce sanat, kültür ve günlük yaşamı nasıl etkiliyor?*

— *Alptekin'in husumet ve konukseverlik kavramlarının sanatsal yorumu, sizce serbest ticaret ve küreselleşmeye dair giderek artan tartışmalarla ilintili mi, nasıl?*

— *Sizce, "konuk" ile "yabancı" arasındaki fark nedir? Toplumun "öteki" algısını, sizce uluslararası medya nasıl çarpıtıyor?*

— *Benzer bir kolajı ülkenizin küresel pazara katkısı konusunda yapacak olsaydınız, bu kolajda hangi nesnelere kullanırdınız?*

İKİNCİ ÜNİTE: SANATÇI KOLEKTİFLERİ

GİRİŞ

Hüseyin Bahri Alptekin, çalışma hayatı boyunca, Cheap Finnish Labour [Finlandiyalı Ucuz İş Gücü], The Bunker Reseach Project [Korugan Araştırma Grubu] ("*Ben bir stüdyo sanatçısı değilim*") sergisinin sanatçılarından Can Altay da bu grubun üyesiydi) ve Sea Elephant Travel Agency [Deniz Fili Seyahat Acentası] dahil, birden çok sanatçı kolektifinin kurulmasına ön ayak oldu. 2001'de İstanbul'da kurulan, Deniz Fili Seyahat Acentası'nın ilham kaynağı, Jules Verne'in, *İnatçı Kereban* romanıydı. Konusu, tütün tüccarı bir Türk olan Kereban'ın, Hollandalı bir misafiri ağırlaması olan romanda, Kereban, konuğuna Üsküdar'da bir akşam yemeği sözü verir, ki bu durum tekneyle Boğaz'ın karşı kıyısına geçmeleri anlamına gelmektedir. Üsküdar'a geçmek için belirli bir vergi ödenmesi gerektiğini öğrenen Kereban, bu vergiyi ödemeyi inatla reddeder, bütün Karadeniz'in etrafından dolaşmalarına rağmen, Üsküdar'a karadan gitme girişimi yine de sonuç veremez. Çözümü Galata'dan Kız Kulesi'ne ip germiş olan Fransız akrobatta bulur ve akrobattan konuğuyla kendisini suya değmeden, yani vergi ödemek zorunda kalmadan, karşı kıyıya geçirmesini ister.

Deniz Fili Seyahat Acentası, Jules Verne'in Karadeniz'de yaptığı hayali yolculuğun Alptekin tarafından kavramsallaştırmasının ürünüdür. Nitekim dünyanın çeşitli yerlerinden bir grup sanatçıyı, sanatsal projelerde işbirliği yapmak üzere bir araya getirerek, Karadeniz'de tekneyle seyahat etmeyi ister. Alptekin'in, Jules Verne ve Karadeniz adlı bu projesi gerçekleşmemiş olsa da işbirliğini öngörmekte, farklı coğrafyalarda sınır ötesi iletişim kanalları açmayı hedeflemekte, göçebelik, göç ve yerinden olma sorunlarını irdelemeyi amaçlamaktaydı.

Korugan Araştırma Grubu'nun 2003 Arnavutluk gezisinden

Korugan Araştırma Grubu, *Bunker*, Inner Security sergisinden enstalasyon görüntüsü, Marburg Kunstverein, Marburg, Almanya, 2006

Misyonunuz Nedir? /1. Oturum'da, öğrencileriniz, birlikte karar verdikleri bir konu veya sorunu irdelemek üzere sanatçı kolektifleri oluşturacak, 2. Oturum'da ise her kolektif, bir kamusal sanat projesi geliştirecektir. Bu projenin amacı grubun misyonunu halka açık bir forumda sanat yoluyla anlatıp kolektif dışındaki insanları ve toplulukları da devreye sokmak ve ileride, tartışmanın ötesinde, eylemi mümkün kılacak bir diyalogun başlamasını teşvik etmektir.

HEDEFLER

- Hem sanat hem diğer disiplinler itibarıyla “kolektif” kavramını irdelemek
- Herhangi bir sorunu çözmek için işbirliğini bir araç olarak kullanmak
- Kamusal sanat projelerine ve bunların yerel ve küresel toplumlara yararına dair anlayış geliştirmek

TERMİNOLOJİ

- Göç** — bir ülke, bir yer veya bir mekândan, bir diğerine taşınmak
- Göçebe** — sabit bir ikametgâhı olmayan, belirli sınırlar içinde genellikle mevsimsel olarak yer değiştiren insanlara mensup olan kişi
- Kamusal sanat** — fiziksel olarak halka açık ve genel olarak herkesin erişebileceği bir alanda paylaşılmak üzere planlanan sanat
- Kâr Amacı Gütmeyen**— kâr amaçlı olmayan veya kâr amacıyla yapılmayan
- Misyon**— bir şirket veya kurumun varoluş amacını kısaca açıklayan yazılı, resmi metin
- Sanatçı Kolektifleri** — bir grup sanatçının aynı amaca hizmetle birlikte çalışıp ortaya çıkardığı ve kendileri tarafından yönetilen girişim
- Yerinden olmak** — her zamanki veya alışılmış yerden çıkarılmak; tam olarak: evden veya ülkeden atmak veya kaçmaya zorlamak

Karadeniz Haritası

MİSYONUNUZ NEDİR?

1. OTURUM

MALZEME

kağıt, kalem ve yazı araçları, gazeteler (online veya basılı)

1. Deniz Fili Seyahat Acentası ve sanatçı kolektifleri konusunu öğrencilerinizle tartışın. Toplu halde çalışan sanatçı gruplarıyla aşinalıkları var mı? Yok ise; toplu çalışma modelinin başka disiplinlerde - örneğin işçi sendikaları veya gıda kooperatiflerinde - uygulandığını biliyorlar mı?
2. Öğrencilerinizi her grup bir kolektif oluşturacak şekilde dörder kişilik gruplara ayırmalarını isteyin.
3. Her kolektif üstünde çalışacağı bir konu veya sorun hakkında öncelikle beyin fırtınası yapmalıdır. Bu konu veya sorun öğrencileri doğrudan ilgilendiren bir mesele olabileceği gibi ailelerini, içinde buldukları toplumu veya dünyayı etkileyen, örneğin siyasi veya sosyal bir mesele de olabilir. Zamanınız varsa, öğrencilerinize günlük gazeteyi doğrudan veya internet üzerinden okuma imkanı sağlayın; böylelikle kendi kolektiflerinin potansiyel olarak odaklanabileceği güncel olaylara ve çatışmalara dair fikir sahibi olacaklardır.
4. Öğrencileriniz, belirli bir konuya veya soruna odaklanmaya karar verince, onlardan bu konuyu veya sorunu sanat yoluyla nasıl irdeleyebileceklerini düşünmelerini isteyin. Toplu çalışma nasıl değişim yaratabilir ve sanat, bu süreci nasıl kolaylaştırabilir?

HUNK Design & ID-Eddy, *The Flying Grass Carpet* [Uçan Çim Halı] Beşiktaş Barbaros Meydanı, İstanbul, 2010

5. Her kolektif, kendine amacını yansıtan bir isim takmalı, misyonunu ve benimsediği bir dizi değeri belirtmelidir. Öğrencilerinize, fikirlerini bir kurumsal kimlik oluşturacak biçimde geliştirmeleri ve misyonlarını gerçekleştirebilmeleri için işbirliği yapabilecekleri toplumsal örgütleri, şirketleri veya kişileri araştırıp bulmaları için zaman verin. Gruplardan, oluşturdukları bu yeni kolektiflerin sınıfa tanıtımını yapmalarını isteyin.

TARTIŞMA

- *Grubunuz odaklanacağı konuya, adına, misyonuna ve değerlerine dair nasıl karar verdi? Topluca karar vermek daha mı kolay yoksa daha mı zordu?*
- *Sizce, kolektifinizin misyonu erişilebilir bir misyon mu, yoksa değil mi? Neden?*
- *Sınıf arkadaşlarınızın ait oldukları kolektifleri tanıtımalarını izlerken, sizin misyonunuza benzer misyonları benimseyenlerin olduğunu gördünüz mü? Misyonunuzu gerçekleştirmek için işbirliği yapabileceğinizi düşündüğünüz gruplar oldu mu?*

MİSYONUNUZ NEDİR?

2. OTURUM

Öğrencileriniz kolektiflerini oluşturduklarına göre, artık benimsedikleri misyonları kamusal sanat projeleri olarak gerçekleştirme zamanıdır. Bu süreç, birden çok ders saatine ihtiyaç gösterebileceği gibi, bir ünite olarak da işlenebilir.

MALZEME

elde ne varsa – çizim araç gereci, kağıt, video kamera, diğer sanat malzemesi

1. Kamusal sanat projesi kavramını yukarıda, Terminoloji başlığı altında verilen tanım çerçevesinde öğrencilerinizle tartışın. Öğrencileriniz hiç kamusal sanat projeleri gördü mü veya bu gibi projelerde yer aldı mı? Zamanınız varsa, öğrencilerinizden İstanbul'da veya uluslararası ortamda yapılan – örn. Uçan Çim Halı (bkz. yukarıdaki fotoğraf) - kamusal sanat projelerini araştırmalarını isteyin. Kamusal sanat projelerinin ortak özellikleri nelerdir?

2. Öğrenciler, bir önceki oturumda, şayet birlikte çalışabilecekleri gruplar bulabildilerse, işbirliğini bu aşamada teşvik edip onlara bu imkânı verin; birlikte yaratacakları tek bir kamusal sanat projesi her iki kolektif misyonunun da gerçekleşmesini sağlayacaktır.

3. Bu aktivite için öğrencilerinize, tasarlayıp uygulamaya koyacakları kamusal sanat projelerinin, şu üç hedefi uygulamaları gerektiğini anlatın:

- Kolektifin misyonunu diyalogu teşvik edecek biçimde yansıtması
- Kolektifin dışındaki kişi ve toplulukları da devreye sokması
- Halka açık ve herkes tarafından erişilebilir olması

4. Öğrencilerinize proje konseptini geliştirmeleri için zaman tanıyın. Proje konseptini somutlaştıran her grup, önce bir proje teklifi hazırlayacaktır. Teklifler yazılı olarak hazırlanabileceği gibi,

öngörülen planı görsel olarak özetleyen bir video veya fikir panosu gibi farklı ortamlarda da sunulabilir. Ne şekilde olursa olsun her teklif projenin katılımcılarını, misyonunu, ihtiyaç duyduğu malzemeyi, projenin uygulanacağı mekânı ve zaman çizelgesini içermelidir.

5. Grupları, proje tekliflerini sınıfa sunmaya davet edin. Projelerini karşılıklı eleştirmeleri öğrencilere geri bildirim imkânı sağlayacak önemli bir fırsattır. Eleştiriler, şu gibi sorularla şekillendirilebilir: Bu planın en başarılı yönleri nelerdir? Geliştirmek için ne/neler yapılabilir? Bu kolektif, hangi kaynaklardan yararlanmalıdır? Grup ne gibi engellerle karşılaşabilir? Karşılaştığı engelleri nasıl aşabilir?

6. Sunumlarından sonra, öğrencilerinize sınıf arkadaşlarının eleştiri ve önerilerini kendi planları itibarıyla dikkate alıp değerlendirme imkânı tanıyın.

7. Öğrencileriniz, kamusal sanat projelerini okul saatleri içinde veya ev ödevi olarak yapabilirler. Onları sınıf arkadaşlarının projeleriyle ilgilenmeye, hatta bu projelere katılarak deneyimlerini sınıfla da paylaşmak üzere belgelemeye (örn. video veya fotoğraf çekerek, internette yayınlayarak) teşvik edin.

TARTIŞMA

- *Projeniz, kolektifinizin misyonunu başarıyla ele alıp geliştirebildi mi? Neden?*
- *Kolektifiniz, kendi dışındaki toplumun ilgisini çekip onları da devreye sokabildi mi, nasıl? Katılımı beklediğiniz gibi oldu mu?*
- *Kolektifinizin projeyi geliştirirken karşılaştığı en büyük engel neydi? Bu engeli aşabildi mi? Nasıl?*
- *Projenizin kamuoyu yaratmada başarılı olduğuna inanıyor musunuz? Çevrenizin projenize tepkisi ne oldu?*

ARAŞTIR VE TARTIŞ: KİTSCH NEDİR?

GİRİŞ

1860'ta Almanya'da seri imalat ürünlerini tanımlamak üzere ortaya çıkan *kitsch* deyiimi, sıklıkla aşağılayıcı bir sıfat olarak kaba ve ucuz sanat objeleri için kullanılıyor. Alptekin'in işlerinin çoğunda, *kitsch* kavramı sanatsal bir sınıflandırma çerçevesinde ele alınarak eleştirilir. "*Kitsch* ile zarif olan arasındaki alan kaygandır" der, Alptekin ve şu soruları yöneltir: Sanat nasıl tanımlanır? Neyin sanat olduğuna kim karar verir? Yüksek sanat ile alt sanat arasındaki fark nedir?

TERMINOLOJİ

Alt Kültür — popüler kültürün bazı formları için kullanılan aşağılayıcı bir terim

Kitsch — popüler olan veya sıradan zevke hitap eden ve sıklıkla düşük kaliteli şey

Yüksek Kültür — bir kültürün sanatta rağbet ettiği ya da paye verdiği bir dizi kültürel ürün

Öğrencileriniz, bireysel olarak veya küçük gruplar halinde, *kitsch* deyiimi hakkında araştırma yapmalarını sağlayın ve araştırma sonuçlarını sınıfta tartışın.

TARTIŞMA

— *Kendi muhitinizde, evinizde veya medyada kitsch örnekleri gördünüz mü?*

— *Kitsch olanı ders kitaplarında veya müzelerde, galerilerde gördüğünüz, geleneksel "yüksek sanat" formlarından ayıran nedir?*

— *Kitsch'in bugünkü yorumu, yüksek ve alt sanatla ilgili egemen anlayışa dair neye işaret etmekte?*

Hüseyin Bahri Alptekin - Michael Morris, *Heterotopia*, 1992

KAPANIŞ TARIŞMASI: BİR SEYYAH OLARAK SANATÇI

“Ben bir stüdyo sanatçısı değilim” sergisini SALT Beyoğlu’da gördükten ve bu Yorumlama Rehberi’ndeki tamamlayıcı tartışmaların ve aktivitelerin bazılarını inceledikten sonra, öğrencileriniz kitsch ve kavramsal sanat konularında fikir sahibi oldular; sanatın küreselleşme, göç gibi sosyo-politik meselelerin ele alınışındaki rolünü gözlemler; ve sanatçıların kamusal sanat projeleriyle toplum yararı için gruplaşarak, nasıl birlikte çalışabilecekleri hakkında ilk elden deneyim edindiler. Bu sergi deneyiminden sonra, size, bir sanatçı olarak Hüseyin Bahri Alptekin’in sanata bakış açısını daha da yakından incelemenizi öneririz.

Alptekin, projelerine malzeme toplamak üzere sık sık İstanbul sokaklarında gezerdi; yürüyerek keşfe çıkmayı ve yolculuğu çalışmalarının öznesi olan insanları ve yaşadığı çevreyi anlamak için önemli eylemler olarak görürdü. Bir defasında, şöyle yazmıştı: “Seyahat ettiğimiz zaman ne oluyor? Ruh halinde, üslupta ve hareket tarzında değişiklikler oluyor; mekân değişiyor, yerinden olma, bağlam dışılık, kendi olma ve duruma geri dönüş yaşanıyor. Seyahat, sanatçıyı, pozisyon olarak eleştirel bakış açısı geliştirmeye sevkeder ki, bu ödünç alınmış olan bazı şeylerin ve fikirlerin iadesi demektir... Seyahat, günlük yaşamdan ve alışkanlıklardan kaçıştır ve sanatçı sürekli kaçış halindedir. Seyahat etmek, marjinal bir deneyimdir; sanatçı kainatın gerçek merkezine uzanabilmek için sınırdaki bekler.”

Öğrencilerinizi, Alptekin’in yaşamından ve sanatından esinlenerek yaşadıkları çevrede birer seyyah gibi davranmaya ve bu çevrede pek çok kez yürümüş olmalarına rağmen, yeni bir bakış açısıyla tekrar yürümeye davet ediyor; onlara sokakları ve bu sokaklarda yaşayan insanları ilk kez görüyormuş gibi izleyip gözlemlerini belgelemelerini öneriyoruz.

Hüseyin Bahri Alptekin, *Stranger in Paradise* [Cennetteki Yabancı], 2006

solda: Hüseyin Bahri Alptekin, *I'm dreaming about Bombay* [Bombay'ı düşünüyorum], 2006

sağda: Hüseyin Bahri Alptekin, *Stranger in Paradise* [Cennetteki Yabancı], 2006

1. Bu proje için ve ev ödevi olarak, öğrencilerinizden yaşadıkları çevrede odaklanmak isteyebilecekleri bir sokak seçmelerini isteyin. Öğrenci, bir baştan bir başa yürümek üzere seçtiği bu sokağın ne kadar kalabalık veya sakin olduğuna karar verebilmek için, bu eylemi belirli bir zaman diliminde yapmalıdır.

2. Öğrencilerinize seçtikleri sokakta yavaş yürüyüp, şu sorulara cevap verebilecek şekilde, ayrıntılı gözlem yapmalarını isteyim: Sokakta kimler var veya kimler sokağa çıkmış? Ne yapıyorlar? Binalar neye benziyor; apartman mı, iş merkezi mi, restoran mı? Sokakta kimler yaşıyor? Söz konusu sokağın aynı çevredeki diğer sokaklardan farklı bir özelliği var mı, nedir?

3. Öğrenciler yaptıkları gözlemi belgelerken, izlenimlerini en iyi aktaracağını düşündükleri ortamı, örn. dijital kamera veya cep telefonu kamerası, video kamera, çizim veya ses kaydı kullanabilirler

4. Öğrencilerinize projelerini sınıfa sunma fırsatı verin.

TARTIŞMA

- Seçtiğiniz sokakta beklemediğiniz veya sizi şaşırtan bir bina, faaliyet, insanlar var mıydı?
- Sokağınızda yürümek ve gözlem yapmak için seçtiğiniz zaman dilimi aldığınız sonucu etkiledi mi? Başka bir zaman dilimini seçmiş olsaydınız, gözlemleriniz değişir miydi? Nasıl?
- Sınıf arkadaşlarınızın projelerine bakarak (veya onları dinleyerek), hangi sokağı veya çevreyi tarif ettiklerini tahmin edebiliyor musunuz?

Hüseyin Bahri Alptekin ve Karadeniz Haritası

EK KAYNAKLAR

SALT, Hüseyin Bahri Alptekin'in kütüphanesini 2008 yılında devraldı ve ardında bıraktığı fiziksel ve dijital fotoğraflar, not defterleri, nesnelere ve sair eşyalar için hemen kapsamlı bir arşivleme çalışması başlattı. Kütüphane ve arşiv, Eylül 2011'den itibaren öğrenciler, öğretmenler ve araştırmacılar tarafından kullanılmak üzere erişilebilir durumda olacak ve sanatçının yaşamı ve üretimine dair paha biçilmez bir referans kaynağı sunmakla kalmayıp, bir sanatçı arşivinin nasıl sunulması ve korunması gerektiği konusunda Türkiye'de bir örnek teşkil edecek.

Hüseyin Bahri Alptekin'in yazılarından, kendisiyle yapılmış olan basılı ve basılmamış mülakatlardan ve Evrim Altuğ, Vasıf Kortun, Michel Oren, Sabine Vogel, Tirdad Zolghard'ın arşive yaptıkları özel katkılardan oluşan bir seçki, serginin yanısıra sanatçıya dair kapsamlı bir kitap olarak yayınlanacak.

Cheap Finnish Labour | platform.fi/cfl.html
Flying Grass Carpet | flyinggrasscarpet.org
Jules Verne, *İnatçı Kereban*
Michel Foucault, *Of Other Spaces*

